

autoricama priručnika i vježbenice za učenje i poučavanje hrvatskih naglasaka

Blaženka Martinović, Jelena Vlašić Duić i Elenmari Pletikos Olof sa suradnikom spikerom Ivanom Kojundžićem

knjige u Zagrebu književnik Zoran Ferić, jedan od predstavljača, rekao je sljedeće: »Da je ova knjiga Indijanac, zvala bi se 'Knjiga koja govori'«. Naime, u priručniku se uz riječi i tekstove koje zvučno oprimjerujemo nalaze ikonice megafona koji sugeriraju korisniku da je trenutak da poslušaju izgovor. Očitavanjem QR koda dolazi se do mrežne stranice na kojoj su pohranjeni zvukovi, više od 500 snimaka. Najvažniji i metodički najpedantniji dio knjige su riječi, rečenice i tekstovi osmišljeni za vježbanje slušanja i izgovora pojedinih naglasaka. Riječi i tekstove za standardne naglaske čitaju spikeri Melita Hrengek i Ivan Kojundžić s HRT-a. Oboje imaju prekrasne glasove, savršenu dikciju, a sva četiri standardna naglasaka izgovaraju »školski«. Takvi govornici kojima ne čujemo porijeklo nazivaju se »modelski govornici«. Najčešći zadatak u knjizi je slušati i oponašati. Imamo i brojne vježbe u kojima učenici trebaju usporediti svoje izgovore.

Zasićene ilustracije

Knjiga je obogaćena s više od 140 ilustracija. Izradio ih je akademski slikar Marin Baučić koji se primio vrlo zahtjevnog posla: crtati po našem naputku, s ciljem »zasićene ilustracije« koja prati tekstove i rečenice zasićene riječima s točno određenim naglaskom. Ilustracije su gdje gdje gotovo nadrealistične, a iskustvo nam govori da upravo takve najviše motiviraju studente kada je na redu vježba opisivanja slika riječima sa zadanim naglaskom. Nijedna ilustracija u priručniku nije slučajna, svaka je pomno osmišljena, s ciljem da motivira korisnika za uvježbavanje ne baš atraktivne jezične teme. Naime, u fazi evokacije, prvoj u nastavnom satu, ilustracija uvodi u temu koja se obrađuje te na koncu služi

i lakšem memoriranju, imajući u vidu da mnogi bolje pamte vizualne sadržaje. Marin Baučić skicirao je, prema našoj uputi, i spomenute pokrete rukom koji se izvode pri izgovoru četiriju naglasaka. Naime, prema verbotonalnoj metodi makropokret, tj. pokret tijela i ruke, važna je potpora mikropokretu govora.

Postoji raznolikost u naglašavanju standardnog jezika u pojedinim dijelovima Hrvatske.

Vlašić Duić: Dakako, u hrvatskoj postoji velika naglasna raznolikost. Regiolektne i različite varijetete standardnog izgovora oprimjerili su glasovi književnika i književnika, profesora i profesorica. Primjerice za pulske izgovore snimile smo pripovjedača Aleksandra Bančića i književnicu Augustu Benčić Ivančin. Za riječki izgovor imamo tekstove Ive Bezinović-Haydon, a za zagrebački Zorana Ferića i Hrvoja Salakovića. Naglaske visinskog sustava oprimjerili su nam Branka Barčot i Olja Savičević Ivančević (za splitski izgovor), Roman Simić (za zadarSKI), Irena Bratičević (za dubrovački), Ivana Bodrožić (za vukovarski) i Lorna Rajle (za osječki izgovor).

»Ne opterećujte se ni naglascima ni intonacijama, razmišljajte o sadržaju i uživajte u komunikaciji. Za razliku od naglasaka, intonacije nisu normirane, to je nemoguće učiniti. O njima u javnom govoru ne trebate previše razmišljati, točnije, nemojte o njima razmišljati, to je naša preporuka. Što budete opušteniji, Vaše će intonacije biti prirodnije

Blaženka Martinović, Elenmari Pletikos Olof i Jelena Vlašić Duić

Dvoje književnika ozvučilo nam je i dva mjesna govora u kojima se javlja akut: Ičića Barišić ustupila nam je jednu svoju pjesmu govorom Pitava na Hvaru, a Velimir Piškorec pjesmu na kajkavskom đurđevčkom.

Rečenične intonacije

U knjizi opisujete i nestandardne naglaske, bavite se i rečeničnom intonacijom.

Vlašić Duić: Akut i udarni naglasak, iako nisu dio standardološkoga naglasnog repertoara, opisujemo zato što su perceptivno zanimljivi za prepoznavanje regiolekata. Udarni je vrlo sličan kratkosilaznome i regionalno je vrlo čest. Akut je vrsta uzlaznoga naglasaka koji se još naziva i »zavinutim naglaskom«. Cilj nam je da ga slušatelji mogu prepoznati, imitirati i razlikovati od dugouzlaznoga naglasaka. Naime, akut pripada starom naglasnom sustavu, karakterističan je i najbolje očuvan u nekim govorima čakavskoga narječja te u posavskim, starostokavskim govorima. U knjizi se mogu čuti primjeri akuta u korčulanskoj i hvarskoj čakavštini te u đurđevačkoj kajkavštini.

Rečeničnoj intonaciji posvetile smo posebno poglavlje jer smo uočile da se u poučavanju naglasaka često nedovoljno osvještava međutjecaj rečenične intonacije i naglasaka riječi. Ta su dva govorna sredstva isprepletena jer oba uključuju kretanje tona pa intonacija dodatno komplicira već ionako dovoljno izazovno poučavanje naglasaka. Naime, naglasak riječi arhetipski se ostvaruje samo u neutralnoj silaznoj intonaciji te ga samo u takvoj i možemo poučavati. Kad se nađe u, primjerice, uzlaznoj ili ravnoj intonaciji, često je teško, a ponekad i gotovo nemoguće odrediti je li riječ o uzlaznome ili o silaznome naglasku. Upravo se zato u jednom poglavlju uvježbavaju jednostavnije

intonacijske jezgre te se ilustriraju odnosi naglasaka riječi i rečenične intonacije.

S obzirom na bogatstvo sadržaja, čini se da ste na knjizi radili jako dugo.

Martinović: Rad je trajao jedno desetljeće. Počele smo vrlo skromno i prva zamisao je bila angažirati jednoga modelskog govornika – spikera, nakon toga se rodila ideja da pamćenje i proizvodnju naglasaka želimo poduprijeti ilustracijama pa smo tragale za dobrim ilustratorom, zatim smo poželje ozvučiti neke tekstove u izgovoru profesionalnih govornika iz raznih krajeva Hrvatske te smo više od godine dana tražile, snimale, preslušavale interpretatore, birale što ćemo od snimaka staviti u knjigu. Kolega Jordan Bičanić vrijedno je snimao i obrađivao zvuk. A onda smo na kraju zaključile da ne možemo taj zvuk imati na CD-u ili USB sticku, jer su se u tome desetljeću rada mijenjale i tehnologije, pa smo poželjele mrežnu stranicu na kojoj će se zvukovi moći slušati jednostavno očitavanjem koda na mobitelu. Tu nam je pomogao Dominik Popović koji je napravio mrežni dizajn. Urednik knjige iz Ibis grafike Krešo Krnic bavio se fontovima, grafička urednica Ana Vujasić slagala je boje i dizajnirala vizual knjige. Bilo je više od 20 ljudi od kojih smo u nekom segmentu tražile pomoć. Prva inačica ovoga priručnika bila je skripta od 50-ak stranica, a današnje opsežno izdanje od 500 stranica svjedoči o vrtlogu ideja, kreativnosti i mašti koja je bujala.

Mrežna stranica

Kome je sve priručnik namijenjen? Martinović: Priručnik je namijenjen u prvom redu nastavnicima i studentima na sveučilišnim kolegijima u kojima se poučava standardnojezični izgovor, oni postoje na

studiju fonetike, kroatistike, glume, kroatologije, novinarstva, kulture i medija, na učiteljskome studiju i slično. Pojedina poglavlja mogu pomoći nastavnicima u poučavanju u osnovnoj i srednjoj školi, kao i poučavanju hrvatskoga jezika kao stranoga. Zvučni zapisi na mrežnoj stranici u otvorenome su pristupu i mogu biti zanimljivi svima koje zanima kako zvuči hrvatski standardni jezik u svome neutralnom izričaju, ali i u svome raslojavanju. Dakle, priručnik donosi sliku kako zvuči hrvatski jezik od sjevera do juga i od istoka do zapada, ali ne dijalektološki (osim poglavlja koje obrađuje akut), nego u »ustima« obrazovanih govornika kada govore standardom.

Koja je vaša poruka čitateljima knjige, svima nama koji govorimo hrvatski?

Vlašić Duić: O izgovoru naglasaka vodi se računa u službenoj, javnoj uporabi, a za početak najlakše se približiti propisanoj normi mjestom naglasaka, jer se ono najlakše i percipira kod slušatelja (»napraviti«, »izreći«, »fakultet«, »student« i slično). Što se tiče tona i trajanja, za govornike može biti utješna činjenica da se naglasak riječi mijenja pod rečeničnom intonacijom i da je najbolje očuvan kada se nalazi u naglašenoj riječi na kraju izjavne rečenice. Rečenična intonacija važnija je i čujnija od izgovora naglasaka. Za kraj možemo ponoviti zadnju uputu u našoj knjizi: »Ne opterećujte se ni naglascima ni intonacijama, razmišljajte o sadržaju i uživajte u komunikaciji. Za razliku od naglasaka, intonacije nisu normirane, to je nemoguće učiniti. O njima u javnom govoru ne trebate previše razmišljati, točnije, nemojte o njima razmišljati, to je naša preporuka. Što budete opušteniji, Vaše će intonacije biti prirodnije.«

Mirjana GRČE